JELENTÉS
AZ 1954. ÉVI
ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉS VÉGREHAJTÁSÁRÓL

BUDAPEST, 1955.

JELENTÉS
AZ 1954. ÉVI
ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉS VÉGREHAJTÁSÁRÓL

BUDAPEST, 1955.

Felelős kiadó: a Pénzügyi Nyomtatványellátó és Lapkiadó Vállalat igazgatója.

Állami Nyomda, Bp., I., Kapisztrán-tér 1. — 1955. — 20181/4. — Felelős vezető: Koltai Ferenc.

I.

Az 1954. évi költségvetés bevételi és kiadási előirányzatának teljesítése a következő:

	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés	Eredeti előirányzat teljesítése %-ban	Módosított előirányzat teljesítése %-ban
	ezer forintban				
Bevételek	49,714.413	45,551.484	45,286.639	91	99
Kiadások	47,845.721	44,660.320	43,980.136	92	98
Bevételi többlet ..	1,868.692	891.164	1,306.503	70	147

Az 1954. évi költségvetés bevételeinek és kiadásainak előirányzata nagyjából az előző évi költségvetés tényszámainak felel meg, teljesítése 8—9%-kal alacsonyabb. A költségvetés belső arányai a végrehajtás során megváltoztak. A népgazdasági terv évközi módosítása a költségvetési előirányzatok változtatását vonta maga után. A Minisztertanács jelentősen csökkentette a beruházásokat. Ennek és az átcsoportosításokból eredő egyéb tervváltoztatásoknak következtében módosult a vállalati befizetések és kiadások előirányzata. Számos határozatot hozott a Minisztertanács a költségvetési szerveknél elérendő megtakarításokra is.

A beruházások és más költségvetési kiadások módosítása lehetővé tette a közszükségleti cikkek fokozottabb gyártását. Az ipari átcsoportosítás miatt az önköltség emelkedése, a béralapok és anyaghányadok túllépése következett be számos népgazdasági ágban.

A vállalati gazdálkodás egyes területein — főleg a közszükségleti és a mezőgazdasági iparcikkek termelésében — eredmények mutatkoztak. Így 1954. évben az előző évhez képest gyapjúszövetből 33%-kal, kötöttárufélékből 23,1%-kal, selyemáruból 10,4%-kal emelkedett a termelés; vajból 16%-kal, étolajból és zsírból pedig 12,1%-kal többet állítottak elő. Egyes mezőgazdasági iparcikkek termelése is emelkedett, boronából 620%-kal, nitrogénműtrágyából 9,6%-kal, foszforműtrágyából 3%-kal.

A termelés emelkedése ellenére az önköltségcsökkentés elhanyagolása, az anyaggazdálkodás és munka fegyelem terén jelentkező hiányosságok, a nem megfelelő ellenőrzés miatt, amihez a rendkívüli tél és az árvíz okozta kár is járult, — az állami vállalatok eredménye nem alakult kielégítően. Többlet terhet rótt a költségvetésre az is, hogy a mezőgazdasági termés, — a kedvezőtlen időjárás miatt elmaradt növényápolási munkák következtében — általában alacsonyabb volt az előző évinél.

A gazdálkodás nehézségei ellenére dolgozó népünk életszínvonala 1954. évben emelkedett. Az év folyamán több területen (vállalati, tanácsi, egészségügyi stb.) bérrendezést hajtottak végre. Csökkent a hús- és zsír ára. A munkabérből élők reálbérének mintegy 15%-os és a parasztság reáljövedelmének ezt meghaladó növekedése következtében az 1954. évi kiskereskedelmi áruforgalom 1953. évhez viszonyítva 18,8%-kal, 1952. évhez viszonyítva 38,8%-kal volt magasabb. Az áruforgalom összetételében csökkent az élelmiszerek és növekedett a ruházati és vegyesipari cikkek részaránya. Jelentősen megnőtt a paraszti felhozatal.

Az év során lényegesen szűkült a hiánycikkek köre, nőtt a könnyű- és élelmiszeripar termelése. A gépipar folyóáron számítva 27,5%-kal szállított több árut a kereskedelemnek, mint az elmúlt évben. Növelte a kereskedelem ellátását az iparban és közületeknél elfekvő készletek számottevő részének átadása, valamint a helyi- és kisipari termelési lehetőségek jobb kihasználása.

A költségvetésből ellátott szervek előirányzatait az év során hozott különféle intézkedések több mint 300 millió Ft-tal csökkentették. Ezek a takarékossági intézkedések arra irányultak, hogy egyes területeken a felesleges költekezéseket megakadályozzák. Ezeket a megtakarításokat elsősorban szociális és egészségügyi területen használtuk fel az év folyamán.

II.

A népgazdasági terv arányaiban bekövetkezett változások, a terv végrehajtásának eredményei és hiányosságai a költségvetésben leginkább a vállalati kapcsolatok és a beruházások pénzügyi teljesítésében jutnak kifejezésre.

Az 1954. évi költségvetés bevételeinek 73%-a az állami vállalatoktól származott, az eredetileg előirányzott 76%-kal szemben.

Az állami vállalatok *forgalmi és egyéb adó* befizetésének előirányzata 31.306 millió Ft volt. A Minisztertanács ezt a második félévi tervmódosítások során közel 1 milliárd Ft-tal csökkentette. A módosított adóbefizetési tervet a minisztériumok többsége teljesítette. A tényleges befizetés 30.482 millió Ft.

A Bel- és Külkereskedelmi Minisztérium vállalatainak befizetése meghaladja az előirányzatot. Több adót fizettek be a Nehézipari Minisztérium vállalatai is egyes iparágak termelési tervének túlteljesítése következtében. A termelési terv túlteljesítése ellenére adókiesés volt az Élelmiszeripari Minisztérium vállalatainál. Kevesebb adót fizetett be a Vasúti Közlekedés az áru- és személyszállítási tervtől való lemaradás miatt.

Az állami vállalatok gazdálkodásának hiányosságai következtében kedvezőtlenül alakult az *eredmény*. Emiatt a nyereségbefizetés alacsonyabb, a veszteségtérítés magasabb volt az előirányzatnál.

Az ipari minisztériumok éves eredményromlásának túlnyomó része a Kohó- és Gépipari Minisztérium vállalatainál jelentkezett. Jelentős az eredményromlás az Építőipari Minisztériumnál is.

Az ipari önköltség emelkedése elsősorban az I. negyedévi kedvezőtlen teljesítésből, az anyag- és bérgazdálkodás lazaságaiból és az átállítás során felmerült részben indokolatlan költségemelkedésből származott. A II. félévben — főleg a IV. negyedévben — már jelentkeztek kedvezőbb eredmények. Így például a könnyűipar területén a pamut-, len-, gyapjú- stb. iparágakban. A jelentkező eredmények a terv túlteljesítésével, részben pedig az irányító szervek hathatósabb önköltségcsökkentési munkájával függ össze.

A termelési költségek kedvezőtlen alakulásának egyik főtényezője az *anyagköltségek* emelkedése volt. Az anyagellátás különösen a Kohó- és Gépipari Minisztérium területén nem volt megfelelő. A szénbányászatban a bányafa felhasználása 3,3%-kal emelkedett. Az anyagfelhasználás lazaságához hozzájárult az is, hogy a felhasználási normák sok területen — különösen az új gyártmányoknál — nem voltak kidolgozva.

A kedvezőtlen önköltségalakulás másik tényezője a *bérköltségek* növekedése. A bérköltségek emelkedése részben az 1953. második felében, valamint 1954. évben végrehajtott bérügyi intézkedésekből származik. A bérügyi intézkedések azonban nem vonták maguk után a termelékenység megfelelő növekedését. Különösen kedvezőtlen volt a termelékenység alakulása a szénbányászatban, csökkent a termelékenység a Kohó- és Gépipari Minisztérium vállalatainál.

Az anyag- és bérköltségek túllépésén kívül egyéb tényezők is növelték a vállalatok eredményromlását. Így elsősorban az ú. n. elkülönített tételek (kötbér, kamat stb.), az elfekvő készletek selejtezése és az előző évekből származó veszteségek.

Az Építésügyi Minisztérium vállalatainak eredményromlása összefügg a beruházások átcsoportosításából származó termelés csökkenéssel. Az anyagok megőrzése és a felhasználás ellenőrzése érdekében hozott intézkedések eredményei még nem mutatkoznak. Az építőipari munkáshiány, az ebből eredő munkaerőhullámzás a termelékenységet kedvezőtlenül befolyásolta, ami a bérhányad emelkedésével járt.

Az állami gazdaságokban egyes növényféleségek termésátlaga meghaladta az előző évit, kenyérgabonában pedig országos viszonylatban a legnagyobb volt. A növénytermelés más területén jelentkező

alacsony termésátlagok elsősorban a kedvezőtlen időjárásból, emellett — főleg a munkaigényes növénytermelésben — a munkák nem, vagy nem kellő időben történő elvégzéséből adódtak. Az évek óta jelentkező munkaerőproblémát 1954. évben sem tudták megoldani.

Az állami gazdaságok termelési költségei ennélfogva magasabbak voltak a tervezettnél. Az állattartás önköltségének romlása a takarmányhiánnyal kapcsolatos.

A vállalati eredmények kedvezőtlen alakulásával kapcsolatban különös nyomatékkal kell kiemelni a felelősség érvényesítésének hiányát a gazdasági vezetésben. Az anyagkezelés és felhasználás hiányosságai, a béralapgazdálkodás lazaságai, a leltárhiányok és többletek, a selejt, a minőségi hibák, a laza rezsigazdálkodás, a társadalmi tulajdon védelmének elhanyagolása döntő mértékben abból származott, hogy a gazdasági vezetők — a minisztériumokat is beleértve — nem érvényesítették megfelelően a felelősségrevonást a hibák elkövetőivel szemben.

Az állami vállalatok *igazgatói alapra* 267 millió Ft-ot irányoztak elő. A felhasználás 228 millió Ft, 39 millió Ft-tal kevesebb az előirányzatnál. A felhasználásból 137 millió Ft-ot a költségvetésből juttatunk, 91 millió Ft-ot pedig a nyereségből tartottak vissza a vállalatok.

A *dotáció* felhasználása a módosított tervnél 173 millió Ft-tal alacsonyabb. A megtakarítás a termelési tervvel szemben mutatkozó lemaradás miatt jelentkezett. A legmagasabb összegű dotációban részesült iparágak a szénbányászat, a kohászat, a ruházati és az élelmiszeripar.

Forgóalap címén — a nyereségből történő 678 millió Ft-os felhasználást is figyelembevéve — eredetileg előirányzott 1.286 millió Ft 689 millió Ft-tal csökkent. A csökkentést a tervek módosítása, valamint egyes minisztériumoknál az évközben végrehajtott finanszírozási normarendezés tette szükségessé. A tényleges felhasználás 652 millió Ft. Ebből — számításbavéve az 1954. IV. negyedévi eredményelszámolás során 1955. évben kiutalt 47 millió Ft-ot is — 191 millió Ft-ot a költségvetés juttatott, 461 millió Ft-ot pedig a vállalatok nyereségükből tartottak vissza.

Az állami vállalatok 1954. december 31-i készletei jelentősen meghaladták az előző év záróállományát. A növekedésből a termelő vállalatokra 53%, a kereskedelmi vállalatokra 36%, az egyéb vállalatokra pedig 11% esik.

A bankszervezet — a hitelezésen keresztül — jelentős elfekvő készleteket mozgosított részben más felhasználók felé, részben pedig a lakosság fogyasztásának céljaira.

Az állami és szövetkezeti *kereskedelem* forgalma 1954. évben mind az előző évhez, mind a tervhez képest jelentősen megnövekedett.

A *szövetkezetek forgalmi és jövedelemadó befizetéseinek* teljesítése 108,7%. Mind a földműves-, mind pedig a kisipari termelőszövetkezetektől származó adóbevételek meghaladták az előirányzatot.

III.

A *lakosság költségvetési befizetései* közül a *lakosság adóbevételi* tervét évközben 56 millió Ft-tal csökkentették. A módosított előirányzathoz képest a teljesítés a végleges adatok szerint 97%. A parasztságtól származó jövedelemadó bevételi terv nem teljesült. A terményadóból 51 millió Ft nem folyt be. A parasztság megnövekedett jövedelme lehetővé tette az adóbevételek fokozását.

Az *államkölcsön* 850 millió Ft-os előirányzatát a befizetett összegek 23 millió Ft-tal meghaladják. A korábbi években jegyzett kölcsönök esedékes törlesztő részleteinek és nyereményeinek visszafizetése megtörtént.

IV.

Az 1954. évi népgazdasági terv *beruházásokra* kereken 14 milliárd Ft-ot irányzott elő, melynek forintfedezetét túlnyomó részben a költségvetés biztosította.

A tervben jóváhagyott beruházási keretet a Minisztertanács évközben 2,8 milliárd Ft-tal csökkentette. Az előírt csökkentés azonban az időközi keretemelések miatt nem került teljes mértékben végrehajtásra.

Mindezt figyelembevéve az állami költségvetés 1954. évben beruházásokra 11.066 millió Ft-ot folyósított. Ebből 9.022 millió Ft az 1954. évi műszaki teljesítésre, 2.044 millió Ft pedig az 1953. évi pótkezelésre esik.

Népgazdaságunk állóalapjai számos nagyjelentőségű létesítménnyel bővültek. Ezek közül a legjelentősebb a Sztálin Vasmű 700 m³-es nagykohója, a Sztálin Vasmű III-as és IV-es számú kemencéje, a Szolnoki Szalma-cellulózegyár, a Veszprémi Kenyérgyár és több fogyasztási cikket előállító üzem. Több mint 26.000 lakást adtak át a lakosságnak, 62%-kal többet mint 1953. évben. Ezenkívül számos szociális és kultúrális létesítmény valósult meg. Többek között befejeződött a szolnoki, miskolci és tatabányai SzTK rendelőintézetek építése, elkészült a Magyar Filmgyártó Vállalat szinkronműterme, a római-parti SZOT üdülő, az IKARUS gyár kultúrotthona, Sztálinvárosban és Győrött új szálló épült.

A beruházási tervek átcsoportosításáról szóló határozatokat a minisztériumok vontatottan és nem mindig célszerűen hajtották végre. Emiatt a beruházási tervek teljesítése az év folyamán nem volt egyenletes.

A beruházások tervszerűségét elsősorban a kivitelező építőipari vállalatoknál jelentkező munkaerő- és szakmunkáshiány hátráltatta.

A *vállalati felújítások* állami támogatására a költségvetés az eredeti 342 millió Ft előirányzaton felül mintegy 500 millió Ft-ot fordított. Ebből az összegből leginkább a Kohó- és Gépipari Minisztérium, Nehézipari Minisztérium, valamint a Város- és Községgazdálkodási Minisztérium részesült.

A *hosszú és középlejáratú hitelek* folyósítása kismértékben meghaladja az előirányzatot. Évközben felmerültek olyan igények, amelyeket más hitelcélokra előirányzott keretből elégítettek ki.

Hosszú- és középlejáratú hitelekből beruházásokra kereken 910 millió Ft-ot folyósítottak. A termelőszövetkezetek beruházásainak megvalósítása az előző évekhez képest kedvezőbb, bár a rendelkezésükre álló hitelkeretet teljes mértékben nem vették igénybe. A legfontosabb építőanyagokban (faanyag, mész, cement, cserép stb.) hiány mutatkozott, ami gátolta egyes beruházások határidőre való befejezését.

A termelőszövetkezetek a középlejáratú hitelek útján nyújtott lehetőségeket csak részben használták fel. Az igénybevétel jóval az előirányzat alatt maradt (64%). Legnagyobb érdeklődés a sertés tenyészállat vásárlása iránt mutatkozott, a szarvasmarha tenyészállatvásárlás ennél jóval gyengébb volt.

A lakosság részéről különös érdeklődés mutatkozott a lakóházépítési kölcsön iránt. Az igények az előirányzott keretet jóval meghaladták.

V.

A *költségvetési szervek* szolgáltatásai a lakosság életszínvonalának alakulásában fontos szerepet töltöttek be. Az 1954. évi tervszámok szerint a kiadások mintegy 80%-a közvetlen vagy közvetett juttatás a lakósság részére. Az 1954. év folyamán hozott intézkedések a költségvetési szervek kiadásainak ezt a szerepét tovább növelték.

A költségvetési szervek kiadásaira az állam 1954. évben 14.843 millió Ft-ot fordított, ami az összes kiadások 33%-a.

A költségvetési szervek előirányzataiban az év folyamán lényeges változások történtek. A módosított előirányzat az eredetihez képest 458,5 millió Ft-tal emelkedett, de a teljesítése a takarékossági intézkedések folytán az eredeti tervszám szintjén maradt.

Az átcsoportosításokat a következők okozták:

— az 1954. évi népgazdasági terv módosítása,

— a dolgozók életszínvonalát emelő intézkedések (bér- és nyugdíjrendezés stb.),

— az elmúlt évek során főleg a kultúrális és igazgatási kiadások területén kialakult aránytalanságok csökkentése,

— az év folyamán jelentkezett elemi csapások (rendkívüli tél, árvíz stb.) elhárítása.

A költségvetési szervek kiadásainak közel felét a *szociális és egészségügyi kiadások* teszik ki. Ezen a területen számos, a lakosság ellátását és életszínvonalát emelő intézkedés történt. Az év II. felében végrehajtott nyugdíjrendezés 1953. évhez képest 223 millió Ft-tal növelte az állam által kifizetett nyug- és egyéb ellátások összegét, jelentősen javítva az aktív keresők 11,5%-át kitevő nyugdíjasok életkörülményeit. Egészségügyi ellátásunk fejlődését mutatja, hogy a kórházi és klinikai ágyak

száma 1954. év végére elérte az 58.360-at. Megkezdte működését az ország első idegsebészeti klinikája. Javult a gyógyszer és műszerellátás színvonala. A rendelőintézeti órák száma a miskolci, ajkai és tatabányai intézetek üzembehelyezésével az 1953. évi 3,8 millióról 4,4 millióra emelkedett. A megelőző egészségügy fejlesztéseként Budapesten, Szegeden és egyes megyeszékhelyeken közegészségügyi és járványügyi állomások létesültek.

Anya-, csecsemő- és gyermekvédelemre 91 millió Ft-tal fordítottunk többet, mint az előző évben. A szülészeti és nőgyógyászati ágyak száma 550-nel bővült, ennek megfelelően az intézeti szülések aránya 63%-ra emelkedett. A bölcsődei férőhelyek száma 1954. évben elérte a 21.400-at. Igénybevételük azonban sok helyütt még nem kielégítő, noha a térítési díjak a kiadásokhoz viszonyítva alacsonyak.

A táppénz és gyógyszerköltségek 14%-kal emelkedtek, amit részben az éveleji influenzajárvány is okozott.

A végrehajtott átcsoportosítás eredményeként a *kultúrális kiadások* az eredeti előirányzattal szemben 211 millió Ft-tal, a módosított előirányzattal szemben pedig 103 millió Ft-tal alacsonyabbak.

A túlszakosított és nem egyszer párhuzamos közép-, felső- és szakoktatás, különösen pedig a tanfolyami oktatás jelentős mérséklése komoly megtakarításokat eredményezett. Ugyanakkor emelkedtek az általános oktatásra fordított kiadások. Az alsófokú oktatás fejlesztését a falusi és tanyai nevelők bérrendezése, 5.337 új állás, valamint 1.600 új tanulócsoport szervezése mutatja.

A költségvetésből ellátott *gazdasági szerveknek* az 1954. évben jelentős új feladatokat kellett megoldaniok, különösen a mezőgazdaság és a vízügy területén.

A mezőgazdaság fejlesztésére irányuló intézkedések végrehajtása egyes területeken számottevő eredményekkel járt (ingyenes állatgyógyászat bevezetése, növényvédő állomások létesítése stb.). Emellett azonban, bár a megfelelő összegek rendelkezésre álltak, a késedelmes intézkedések következtében a tervezett programot — különösen egyes akcióknál — nem valósították meg.

A növénytermelésben gépállomásaink lényeges segítséget nyújtottak a termelőszövetkezeteknek és az egyénileg dolgozó parasztságnak. Gazdálkodásuk, különösen az üzemanyagfelhasználás és a bérköltségek tekintetében azonban komoly hiányosságokat mutat. A bevételi lemaradás 359 millió Ft.

A gazdasági szerveknél az év folyamán bekövetkezett elemi károk elhárítására irányuló tevékenység az eredeti előirányzattal szemben — az árvíz elleni védekezés miatt 84 millió Ft, a kemény tél, valamint a gyöngyösi és szekszárdi felhőszakadások miatt 44 millió Ft — többletkiadással járt. A vízgazdálkodás területén az árvízvédelmi munkák miatt a fenntartási munkák több helyen lemaradtak.

A közlekedési kiadásokra — főként a közutak fenntartására — az 1953. évi 381,3 millió Ft-tal szemben 468,7 millió Ft-ot fordított a költségvetés.

Az *igazgatási kiadások* módosított előirányzata az eredetihez képest főként a tanácsi bérrendezés és a begyűjtési szervezet növelése miatt emelkedett. Az alacsonyabb teljesítés az apparátus munkájának egyszerűsítésére és a takarékosságra irányuló intézkedések következménye.

A költségvetési szervek létszáma az év első felében tovább emelkedett. A júniusi engedélyezett *létszám* 294 ezer főt tett ki. Az év második felében végrehajtott átcsoportosítások és egyéb intézkedések — a szociális és kulturális ágazatban időközben engedélyezett állások miatt — nagyobb csökkenést nem eredményezett, csupán a létszámarányokban történt eltolódás.

A költségvetési szervek készletei, az állami mezőgazdasági gépállomásokat is ideértve, az év folyamán közel 10%-kal emelkedtek. Jelentősebb készletcsökkenést az ipari tanulók állami ellátásának mérséklése miatt csak a Munkaerőtartalékok Hivatalánál lehetett elérni. Különösen nagymértékben emelkedtek az állami mezőgazdasági gépállomások, a vízgazdálkodás, továbbá a kutatóintézetek és a sportintézmények, valamint a gazdasági igazgatás szerveinek készletei. Ezek arra mutatnak, hogy a költségvetési szervek készletgazdálkodásának megszorítása terén még komoly tennivalók vannak.

A *védelmi kiadások* módosított előirányzathoz viszonyított teljesítése 98,3%.

A tárca és tanácsi bevételek teljesítése a központi szerveknél 94%, a tanácsoknál pedig 93%. A központi szervek lemaradását legnagyobb mértékben a büntetéspénzek és eljárási költségek késedelmes behajtása okozza.

A gazdálkodás megszilárdítása érdekében végrehajtott vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a gazdálkodó szervek nem tartották be megfelelően a takarékosság követelményeit és gyakori a pénzügyi fegyelemsértés. A Pénzügyminisztérium a felelősségrevonást nem érvényesítette következetesen. Még mindig nem sikerült felszámolni az igazgatási, szociális és kuturális kiadások egyes területein jelentkező, nem egy esetben tűrhetetlen lazaságokat (sport, népművelés, kutatás, túlzott igazgatási létszám stb.).

VI.

A *tanácsok* 1954. évi költségvetési gazdálkodása 6.396 millió Ft kiadással, 1.220 millió Ft saját bevétellel zárult. A különbözetet a tanácsok a központi adóbevételekből átengedett részesedés útján fedezték.

A fővárosi és a megyei tanácsok végrehajtóbizottságai 1954. év folyamán eredményesebben foglalkoztak a gazdálkodási kérdésekkel, mint az előző években.

A gazdálkodás megkönnyítését célzó intézkedések közül jelentős volt a tanácsok végrehajtóbizottságai számára biztosított hitelátcsoportosítási jog, melynek következtében a költségvetési előirányzatokat eredményesebben lehet felhasználni. Az évközben felmerülő póthiteligények gyorsabb kielégítése érdekében a járási tanácsok végrehajtóbizottságának elnökei póthitelengedélyezési jogot kaptak. Fokozta a tanácsok érdekeltségét, hogy 1954. év folyamán lehetővé vált a többletbevételek saját hatáskörben történő felhasználása is.

Az oparatív gazdálkodási feladatoknak a szakigazgatási szervekhez történő decentralizálásával a szakigazgatási szervek önállósága és felelőssége nőtt. Ennek tulajdonítható az is, hogy a pénzügyi szervek az operatív feladatok elvégzése helyett a IV. negyedévtől kezdve nagyobb gondot tudtak fordítani a gazdálkodás ellenőrzésére.

A gazdálkodásban a fővárosi, illetőleg a megyei tanácsoknál mutatkozó javulás az alsóbb tanácsoknál még nem tapasztalható. Ennek oka egyrészt az, hogy a járási tanácsok irányító tevékenysége még nem érvényesül kellőképpen, másrészt pedig az, hogy a járási szakigazgatási szervek kellő gyakorlattal nem rendelkeznek.

A községi tanácsok végrehajtóbizottsága titkárainak jelentős része a gazdálkodási kérdéseket még nem ismeri megfelelően.

Az 1954. évben a tanácsi vállalatok költségvetési befizetései 2,8 milliárd Ft-ot tettek ki. Ennek döntő része közvetlenül a tanácsi költségvetésben jelentkezett.

Az év első felében megkezdődött azoknak a vállalatoknak a tanácshoz való átadása, amelyek elsősorban a helyi szükségletek kielégítését szolgálják. Ezzel a tanácsok gazdasági irányító szerepe és felelőssége megnövekedett. A decentralizálásra vonatkozó határozatokat azonban a szakminisztériumok sok esetben nem hajtják megfelelően végre. Nem adnak kellő szakmai irányítást a tanácsi szakigazgatási szerveknek. Ez kifejezésre jut többek között a tervek megállapításában, azok gyakori módosításában. A tanácsi vállalatok további megerősödésének egyik feltétele, hogy a minisztériumok megfelelő támogatást nyújtsanak.

Ennek érdekében fokozni kell a végrehajtóbizottságok irányító tevékenységét, a vállalatok és intézmények ellenőrzését, a pénzügyi fegyelem megszilárdítását.

VII.

Az 1954. évben jelentős eredményeket értünk el a dolgozó nép jólétének emelése, szociális és kulturális ellátásának megjavítása terén. Egyes területeken, különösen az év utolsó negyedében emelkedett a termelés. Számos ipari, ezen belül nehézipari létesítménnyel gyarapodott népgazdaságunk. Megerősödtek, megszilárdultak állami gazdaságaink és termelőszövetkezeteink.

Az elért eredmények mellett megállapítható azonban, hogy a népgazdaság helyzete egyes vonatkozásokban nem javult. Ennek legfőbb oka az, hogy a termelékenység az év folyamán csökkent, az

önköltség pedig emelkedett. Sem a vállalatok, sem a költségvetési szervek nem érvényesítették a takarékosság elvét megfelelő mértékben, ami jelentős anyagi eszközök célszerűtlen felhasználására vezetett. Gyakori még a pénzügyi fegyelemsértés. Fogyatékosság volt tapasztalható az állami tulajdon kezelése és megőrzése terén is. Nem volt megfelelő az irányító szervek munkája sem.

A gazdálkodásban jelentkező hiányosságok ellenére az államháztartás szilárd egyensúlyban volt.

Eredményeink megszilárdítása és továbbfejlesztése, valamint a gazdálkodásban mutatkozó hibák gyökeres felszámolása megköveteli, hogy 1955. évben fokozott gondot fordítsunk az életszínvonal emelésének és a szocialista felhalmozásnak döntő forrásaira: az önköltségcsökkentésre és a termelékenység emelésére. Határozottabban érvényt kell szerezni a takarékos gazdálkodásnak. Meg kell erősíteni a pénzügyi ellenőrzést.

Budapest, 1954. április hó.

Olt Károly s. k.
pénzügyminiszter

ÖSSZESÍTÉSEK

Az 1954. évi állami költségvetés

(Ezer

Bevétel	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés[1])
Vállalati forgalmi adók és vámok	31,306.265	30,368.186	30,482.063
Vállalati nyereség és egyéb befizetés	6,491.329	2,835.419	2,890.838
Szövetkezetek adói	1,100.000	1,100.000	1,195.909
Lakosság adói	3,696.000	3,640.000	3,545.866[2])
Államkölcsön bevételek	850.000	850.000	872.800
Hosszú- és középlejáratú kölcsön visszafizetés	148.000	246.100	204.491
ÁMG bevételek	1,026.228	1,026.228	667.231
Társadalombiztosítási bevételek	2,993.928	3,200.128	3,273.381
Tanácsok saját bevételei	428.485	505.761	470.255
Egyéb állami bevételek	1,674.178	1,779.662	1,683.805
Bevételek főösszege	**49,714.413**	**45,551.484**	**45,286.639**
Mérleg:			
Bevételek főösszege	49,714.413	45,551.484	45,286.639
Kiadások főösszege	47,845.721	44,660.320	43,980.136
Bevételi többlet	**1,868.692**	**891.164**	**1,306.503**

[1]) A vállalati önfinanszírozás adatait nem tartalmazza.

[2]) A teljesítésben nem szerepelnek az adóbevételekből átutalt: SZTK járulék, KIOSZ, KISOSZ részesedés stb.

[3]) Ebből az 1954. évi kezelés módosított előirányzata a 10,815.343/m Ft, az 1953. évi pótkezelés miatt szükségessé vált előirányzat-módosítás 251.144/m Ft.

[4]) Az előző évi vállalati eredményelszámolás összegét is tartalmazza.

végrehajtásának mérlege

forintban)

Kiadás	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
Beruházások	12,656.270	11,066.487[3]	11,066.487
Kiegészítő beruházások	500.000	429.472	384.812
Hosszú- és középlejáratú hitelek	1,226.300	1,204.497	1,215.462
Készletezés	460.000	67.250	.
Vállalati forgóalapjuttatás	607.519	120.564	144.882
Vállalati dotáció és egyéb kiadás	3,660.679	4,937.108	4,821.152
Vállalati szociális és kulturális juttatás	646.885	647.826	593.389
Kölcsönvisszafizetés és egyéb pénzügyi lebonyolítás	1,360.843	1,292.233	1,266.777
Tartalék és egyéb vegyes kiadás	3,324.227	1,815.981	1,984.603[4]
Költségvetési szervek kiadásai:			
Gazdasági szervezetek és intézkedések	2,422.583	2,564.072	2,426.637
ÁMG kiadások	1,294.632	1,174.632	1,078.017
Kulturális kiadások	3,861.714	3,753.728	3,650.946
Szociális kiadások	6,242.812	6,567.351	6,411.983
Védelmi kiadások	5,429.584	4,844.084	4,763.055
Rend- és jogbiztonsági kiadások	2,087.404	1,991.136	1,928.999
Igazgatási kiadások	2,064.269	2,185.899	2,126.357
Kiegyenlítő kezelés egyenlege	.	— 2.000	116.578
Kiadások főösszege	**47,845.721**	**44,660.320**	**43,980.136**

Összesítés a kiadásokról

(Ezer

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
Gazdasági ágazat			
Vállalati elszámolás	6,477.077	9,930.073	9,649.272
Beruházások	13,099.270	11,444.283	11,403.640
Készletezés	460.000	67.250	.
Állami Mezőgazdasági Gépüzem	1,294.632	1,174.632	1,078.017
Mező- és erdőgazdaság	821.819	763.041	679.514
Vízgazdálkodás	179.139	266.377	262.705
Közlekedés	424.338	470.685	468.864
Község- és városgazdaság	462.034	504.219	476.493
Minőségvizsgálat és ellenőrzés	49.389	46.562	44.857
Gazdasági kutatás, kísérlet	314.491	310.672	302.904
Gazdasági céltámogatások	171.373	202.516	191.300
Gazdasági szervezetek és intézkedések összesen	2,422.583	2,564.072	2,426.637
Gazdasági ágazat összesen	23,753.562	25,180.310	24,557.566
Kulturális ágazat			
Óvodák	233.175	211.513	205.259
Alsófokú (általános) oktatás	1,005.487	1.046.566	1,027.575
Munkaerőtartalékok oktatása	399.395	360.025	341.725
Középfokú oktatás	520.440	497,370	479.704
Felsőfokú oktatás	566.962	525.754	513.883
Dolgozók iskolái	37.945	33.190	30.399
Szakérettségis és egyetemi előkészítő tanfolyamok	35.248	28.241	27.416
Tanfolyamok	210.548	174.572	164.514
Népművelési intézmények és feladatok	260.247	254.148	247.223
Művészeti intézmények és feladatok	177.828	181.954	179.861
Tudományos kutatás	55.272	57.465	56.185
Sport és testnevelés	135.046	148.467	146.618
Kulturális céltámogatások	224.121	234.463	230.584
Kulturális ágazat összesen	3,861.714	3,753.728	3,650.946
Szociális ágazat			
Klinikák	182.004	195.315	194.883
Egyéb kórházak és kórházi jellegű intézmények	925.044	974.994	965.095
Megelőző egészségügyi ellátás	470.037	485.015	470.349
Anya-, csecsemő- és gyermekvédelem	327.193	327.236	314.739
Közegészségügyi intézkedések	106.167	108.875	102.075
Szociális otthonok	178.324	168.858	157.998
Üdültetés	144.261	141.737	139.896
Szociális gondozás	51.282	62.431	58.796
Társadalombiztosítás	3,858.500	4,102.890	4,008.152
Szociális ágazat összesen	6,242.812	6,567.351	6,411.983

[1]) A mérlegben kimutatott kiadási főösszegtől eltér, mert a vállalati kiadásokat fejezetenként nettó tartalmazza, szemben a mérleg népgazdasági szinten nettózott adataival. Nem tartalmazza az 1953. évi vállalati elszámolások összegét valamint a kiegyenlítő kezelés egyenlegét.

ágazatonként és alágazatonként

forintban)

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
(folytatás)			
Védelmi ágazat	5,429.584	4,844.084	4,763.055
Rend- és jogbiztonsági ágazat			
Jogbiztonság	116.637	115.148	113.813
Rendészet	1,970.767	1,875.988	1,815.186
Rend- és jogbiztonsági ágazat összesen	2,087.404	1,991.136	1,928.999
Igazgatási ágazat			
Általános igazgatás	862.312	914.583	895.900
Gazdasági igazgatás	930.295	1,012.718	979.164
Kulturális igazgatás	124.601	125.415	121.636
Szociális igazgatás	147.061	133.183	129.657
Igazgatási ágazat összesen	2,064.269	2,185.899	2,126.357
Pénzügyi lebonyolítások ágazata			
Állami adósságok	1,207.150	1,167.150	1,151.180
Egyéb pénzügyi lebonyolítások	1,379.993	1,381.256	1,378.718
Tartalék és egyéb vegyes kiadás	3,381.227	1,815.981	566.653
Pénzügyi lebonyolítások ágazata összesen	5,968.370	4,364.387	3,096.551
Együtt	**49,407.715**[1])	**48,886.895**[1])	**46,535.457**[1])

Összesítés a központi szervek és tanácsok kiadásairól és saját bevételeiről

(Ezer forintban)

Megnevezés	Kiadások				Saját bevételek
	Vállalati elszámolás	Beruházások[1])	Költségvetési szervek	Összesen	
Országgyűlés és Népköztársaság Elnöki Tanácsa	.	183	19.108	19.291	7
Minisztertanács	91	8.690	278.185	286.966	32.070
Népköztársaság Ügyészsége	.	1.108	40.411	41.519	181
Országos Testnevelési és Sportbizottság	1.132	15.862	125.567	142.561	17.620
Magyar Tudományos Akadémia	12.879	28.382	101.211	142.472	1.348
Országos Tervhivatal	2.453	15.152	45.336	62.941	534
Munkaerőtartalékok Hivatala	.	27.191	342.062	369.253	91.969
Központi Statisztikai Hivatal	130	7.878	64.560	72.568	532
Külügyminisztérium	.	334	85.744	86.078	1.925
Belügyminisztérium	37.094	40.238	1,701.686	1,779.018	190.785
Honvédelmi Minisztérium	1.243	291	4,763.055	4,764.589	125.937
Pénzügyminisztérium	487.882	349.996	3,196.919[2])	4,034.797	2.288
Igazságügyminisztérium	42	1.659	85.667	87.368	16.502
Kohó- és Gépipari Minisztérium	1,818.419	1,816.398	188.047	3,822.864	10.639
Nehézipari Minisztérium [3])	1,501.720	2,545.986	211.620	4,259.326	16.528
Könnyűipari Minisztérium	1,037.567	273.021	79.987	1,390.575	6.537
Város- és Községgazdálkodási Minisztérium	184.190	38.952	50.816	273.958	1.349
Földművelésügyi Minisztérium	323.784	1,807.765[4])	1,772.486[5])	3,904.035	42.445
Állami Gazdaságok Minisztériuma	1,806.419	.[6])	3.356	1,809.775	1
Belkereskedelmi Minisztérium	227.336	123.286	138.335	488.957	2.494
Külkereskedelmi Minisztérium	20.340	2.748	86.706	109.794	14.082
Élelmiszeripari Minisztérium	758.038	492.862	63.296	1,314.196	1.731
Országos Erdészeti Főigazgatóság	56.666	.[6])	13.199	69.865	593
Begyűjtési Minisztérium	172.111	115.452	139.031	426.594	417
Építésügyi Minisztérium	561.298	887.622	92.753	1,541.673	3.653
Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium	69.804	381.413	479.169	930.386	9.830
Postaigazgatás	24.635	97.256	54.273	176.164	1.022
Vasúti Közlekedés	415.176	483.572	39.774	938.522	2.245
Vízügyi Főigazgatóság	1.393	381.765	280.599	663.757	15.149
Népművelési Minisztérium	89.305	59.529	331.994	480.828	72.949
Oktatásügyi Minisztérium	3.986	85.256	463.540	552.782	14.775
Egészségügyi Minisztérium	30.170	112.793	1,189.389	1,332.352	78.732
Általános Társadalombiztosítás	.	.	1,744.570	1,744.570	7.263
Vasutas Társadalombiztosítás	.	.	119.195	119.195	140
MÁV Központi Egészségügyi Hivatal	.	.	38.957	38.957	2.377
Üdültetés	.	.	125.696	125.696	25.729
Nyug- és egyéb ellátás	.	.	1,709.057	1,709.057	670
Központi szervek összesen	*9,645.303*	*10,202.640*	*20,265.356*	*40,113.299*	*813.048*
Tanácsok	*3.969*	*1,201.000*	*5,217.189*	*6,422.158*	*470.255*
Együtt	**9,649.272**	**11,403.640**	**25,482.545**	**46,535.457[7])**	**1,283.303**

[1]) A kiegészítő beruházások adataival.
[2]) Ebből a pénzügyi lebonyolítások kiadása 3.096,5 millió Ft.
[3]) A Szénbányászati Minisztérium, valamint a Vegyipari és Energiaügyi Minisztérium adatait tartalmazza.
[4]) Az Állami Gazdaságok Minisztériuma és az Országos Erdészeti Főigazgatóság teljesítését is tartalmazza.
[5]) Ebből Állami Mezőgazdasági Gépüzem kiadása 1.078 millió Ft.
[6]) Teljesítés a Földművelésügyi Minisztériumnál.
[7]) A vállalati kiadások fejezetenként nettó szerepelnek, ezért a mérlegben lévő népgazdasági szinten nettózott adatoktól eltérnek. Nem tartalmazza továbbá az 1954. évi vállalati elszámolások összegét, valamint a kiegyenlítő kezelés egyenlegét.

Összesítés a központi szervek és tanácsok létszámáról

Megnevezés	Költségvetés szerinti állandó létszám	1954. XII. 31-i tényleges létszám (fő)	
		állandó	időszaki
Országgyűlés és Népköztársaság Elnöki Tanácsa	43	42	1
Minisztertanács	3.289	3.119	19
Népköztársaság Ügyészsége	1.676	1.852	
Országos Testnevelési és Sportbizottság	751	638	40
Magyar Tudományos Akadémia	1.323	1.555	8
Országos Tervhivatal	2.433	1.230	9
Munkaerőtartalékok Hivatala	8.226	6.430	101
Központi Statisztikai Hivatal	2.006	1.838	79
Külügyminisztérium[1]	500	438	4
Pénzügyminisztérium	1.511	1.154	31
Igazságügyminisztérium	4.401	4.000	20
Kohó- és Gépipari Minisztérium[2]	4.302	3.727	91
Nehézipari Minisztérium	5.604	4.562	188
Könnyűipari Minisztérium	2.631	2.113	78
Város- és Községgazdálkodási Minisztérium	554	499	38
Földművelésügyi Minisztérium[3]	12.814	9.849	409
Belkereskedelmi Minisztérium	2.192	1.260	26
Külkereskedelmi Minisztérium[4]		519	2
Élelmiszeripari Minisztérium	1.824	2.015	37
Begyűjtési Minisztérium	1.095	7.987	15
Építésügyi Minisztérium	2.314	2.060	55
Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium	2.807	2.339	41
Postaigazgatás	656	655	4
Vasúti Közlekedés	472	477	10
Vízügy	2.873	2.856	16
Népművelési Minisztérium	8.420	7.100	100
Oktatásügyi Minisztérium	10.337	8.524	252
Egészségügyi Minisztérium	17.294	15.845	266
Általános Társadalombiztosítás	3.098	2.909	38
Vasutas Társadalombiztosítás	63	72	
MÁV Központi Egészségügyi Hivatal	1.131	1.160	1
Üdültetés	1.422	1.366	91
Nyug- és egyéb ellátás	285	276	
Központi szervek összesen	108.347	100.466	2.070
Tanácsok	177.199	175.426	2.508[5]
Együtt	**285.546**	**275.892**	**4.578**

[1]) A Külföldi szolgálat cím létszáma nélkül.
[2]) TÁKI létszáma nélkül.
[3]) Országos Erdészeti Főigazgatóság és az Állami Gazdaságok Minisztériumának létszámával együtt.
[4]) A Külkereskedelem és a Vámigazgatás létszáma nélkül.
[5]) Évi átlaglétszám.

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

Általános indokolás 3

Összesítések:

Az 1954. évi állami költségvetés végrehajtásának mérlege 12
Összesítés a kiadásokról, ágazatonként és alágozatonként 14
Összesítés a központi szervek és tanácsok kiadásairól és saját bevételeiről 16
Összesítés a központi szervek és tanácsok létszámáról 17